

**ОБЩО ОПИСАНИЕ
НА ФИНАНСОВИТЕ ИНСТРУМЕНТИ И РИСКОВЕТЕ,
СВЪРЗАНИ С ТЯХ**

I. ОБЩО ОПИСАНИЕ НА ФИНАНСОВИТЕ ИНСТРУМЕНТИ

- 1.1 ДЕЛТАСТОК изпълнява нареждания главно, но не само, за следните финансови инструменти:
- (i) Договори за разлики, базирани на акции, индекси и фючърси и други;
 - (ii) Акции, права при увеличение на капитала, варанти, облигации и други ценни книжа, приети за търговия на „Българска фондова борса-София“ („БФБ“);
 - (iii) Български и чуждестранни държавни и общински облигации;
 - (iv) Чуждестранни ценни книжа, приети за търговия на регулирани пазари извън Република България;
 - (v) Компенсаторни инструменти и др.
- 1.2 По-долу е представено общо описание на финансовите инструменти по т. 1.1. Допълнителна информация за конкретен финансов инструмент може да бъде намерена на Интернет страницата на ДЕЛТАСТОК, когато това е приложимо, като при поискване ДЕЛТАСТОК предоставя разяснения на клиентите относно конкретния финансов инструмент.
- 1.3 „Договори за разлики, базирани на акции, индекси, борсово търгувани фондове и фючърси“ са деривативни финансови инструменти, които изразяват правото за получаване, съответно задължението за заплащане, на разликата между пазарната стойност на определен брой акции, индекси, фючърси и предварително фиксираната им в договора цена.
- 1.4 „Акции, приети за търговия на БФБ“ са свободно прехвърлими дялови ценни книжа, издавани от публични дружества, които удостоверяват определено участие в капитала на тези дружества. В зависимост от класа акции, те могат да дават различни права; най-често срещаните акции – обикновените – дават право на глас, право на дивидент и право на ликвидационен дял при ликвидация на дружеството емитент. Правата по акциите са еднакви за всички акции от един и същи клас. Акциите, приети за търговия на БФБ са също така безналични, т.е. съществуват като електронни записи в регистрите на „Централен депозитар“ АД – институция, специално създадена за поддържането на регистри за безналични ценни книжа в България.
- 1.5 „Права при увеличение на капитала, приети за търговия на БФБ“ са ценни книжа, които дават право за записване на определен брой акции във връзка с взето решение за увеличаване на капитала на публично дружество. Това са срочни деривативни финансови инструменти, които първоначално се издават само на съществуващи акционери и които се търгуват на БФБ. Правата при увеличение на капитала също са безналични ценни книжа (и в това отношение за тях важи казаното по-горе относно акциите).
- 1.6 „Облигации, приети за търговия на БФБ“ са дългови ценни книжа, даващи право на притежателя им след изтичане на определен срок на изплащане на главницата и лихва (определена чрез фиксиран или плаващ лихвен процент), а евентуално и други права. Когато се търгуват на БФБ, облигациите също са безналични ценни книжа (и в това отношение за тях важи казаното по-горе относно акциите).
- 1.7 „Чуждестранни ценни книжа“ са акции, облигации или други ценни книжа, издадени от чуждестранни емитенти и търгувани на регулирани пазари извън Република България. Основните характеристики на акциите, правата при увеличение на капитала и облигациите, така както са описани в т. 1.4., 1.5. и 1.6. по-горе, са приложими съответно (с изключение на мястото на търгуване) и към чуждестранните акции, права при увеличение на капитала и облигации.
- 1.8 „Български и чуждестранни държавни и общински облигации“ са ценни книжа, които не винаги се търгуват на регулиран пазар, издадени от суверенни емитенти, вкл. международни организации (напр. Република България, община София, Федерална република Германия, Европейската инвестиционна банка), съобразно установени национални или международни практики. В България, например, български държавни облигации се издават, пласират и погасяват преди всичко чрез банковата система.
- 1.9 „Компенсаторни инструменти“ са различни видове инструменти, издавани по силата на няколко закона (например, законите с реституционни цели), които могат да се използват като специално платежно средство при определени обстоятелства – например при

приватизация или закупуване на държавни имоти и вещни права върху такива имоти, както и за други цели. Те се издават в безналична форма, регистрират се в „Централен депозитар” АД и се търгуват на БФБ.

- 1.10. „Инструменти на паричния пазар” са инструменти, които обичайно се търгуват на паричния пазар, като краткосрочни държавни ценни книжа (съкровищни бонове), депозитни сертификати и търговски ценни книжа, с изключение на платежните инструменти.
- 1.11. „Опции” са деривативни финансови инструменти, които изразяват правото, но не и задължението за закупуване или продажба на определен брой ценни книжа, други финансови инструменти или валута по предварително фиксирана цена до изтичането на определен срок или на определена дата.
- 1.12. „Фючърси” са деривативни финансови инструменти, които изразяват правото и задължението за закупуване или продажба на определен брой ценни книжа или други финансови инструменти по предварително фиксирана цена на определена бъдеща дата. Фючърсите са стандартизирани договори, които се търгуват на регулирани пазари.
- 1.13. „Форуърди” са деривативни финансови инструменти, които изразяват правото и задължението за закупуване или продажба на определен брой ценни книжа или други финансови инструменти по предварително фиксирана цена на определена бъдеща дата. Форуърдите не са стандартизирани и се търгуват извънборсово.
- 1.14. „Валута” или парите в общоприета форма, включително банкноти и монети, които се емитират от правителството на дадена държава и циркулират в икономиката. Валутата е основа за търговията, тъй като е средство за размяна на стоки и услуги. Котирането и ценовата структура на валутите, които се търгуват на валутните пазари се определят като стойността на дадена валута се сравни с друга валута. Първата валута от валутната двойка се нарича базова валута, а втората валута се нарича котирана. Валутната двойка показва какво количество от котираната валута е необходимо за закупуването на единица от базовата валута. Валутната търговия включва едновременно покупка на едната валута и продажба на другата валута от валутната двойка. Валутната двойка може да бъде разглеждана и като самостоятелна единица, инструмент, който може да бъде купуван и продаван. При покупката му се купува базовата валута и едновременно с това се продава котираната валута. Цена купува (bid) показва колко от котираната валута е необходимо за закупуването на единица от базовата валута. Обратно, при продажба на валутната двойка се продава базовата валута и се купува котираната. Цена продава (ask) показва колко се получава от котираната валута при продажба на единица от базовата валута.
- 1.15. „Валутен крос” е валутна двойка, търгувана на валутните пазари, която не включва американски долар.
- 1.16. „Индекс” е виртуален портфейл от финансови инструменти, представящ конкретен пазар или сегмент от него. Всеки индекс има собствена методология на изчисляване на динамиката на цените на компонентите си.
- 1.17. „Борсово търгуван фонд” е ценна книга, която следва представянето на определен индексен фонд, стока или кошница от активи, но се търгува като акция на регулиран пазар.

II. ОБЩО ОПИСАНИЕ НА РИСКОВЕТЕ, СВЪРЗАНИ С ФИНАНСОВИТЕ ИНСТРУМЕНТИ

- 2.1. Търговията с финансови инструменти крие съществени рискове и не е подходяща за всеки инвеститор. Търговията на финансовите пазари не е подходяща за инвеститори, търсещи стабилен доход, тъй като приходите от такава дейност са непостоянни и несигурни. При финансовите инструменти рядко съществува гаранция за това, че първоначално инвестираната сума няма да бъде изгубена и почти никога не съществува гаранция, че обещаният или очакван доход (напр. дивидент върху привилегировани акции или лихвени плащания по корпоративни облигации) ще бъде реализиран.
- 2.2. Финансовите пазари имат силно волатилен характер, т.е. открояват се с променливост на цени и котировки на финансовите инструменти. Цените на търгуваните финансови инструменти се влияят от много и разнообразни фактори, между които: промени в съотношението на търсенето и предлагането; световната търговия; данъчната, монетарната,

регулационната и външната политика на страните; важни икономически и политически новини; промени в лихвените равнища; операции на централните банки и големите играчи; обезценяване на валутите; реално представяне на стопански предприятия в съответния им сегмент; предчувствия и очаквания на пазарните субекти, както и много още фактори.

2.3. Регулираните пазари могат да налагат ценови ограничения по отношение на търгуваните на тях финансови инструменти, както и да преустановяват търговията с отделни емисии. ДЕЛТАСТОК предупреждава своите клиенти, че в отделни случаи инвеститорът може да поеме финансови и други допълнителни задължения като резултат от сделки с финансови инструменти, включително непредвидени задължения, допълнителни към разходите за придобиване на инструментите.

2.4. Маржин търговията – използването на "лостов" механизъм (ливъридж) умножава както печалбите, така и загубите и относително малки движения на пазара могат да окажат голям ефект върху клиентските позиции. В резултат на това внесените средства, представляващи гаранция по отворените позиции, могат да бъдат напълно изчерпани.

Доколкото предоставянето на определени услуги или търговията с някои финансови инструменти и други активи (напр. валути) от или чрез ДЕЛТАСТОК предполага или допуска инвестирането при ливъридж – при спазване на нормативни изисквания и пазарни практики – ДЕЛТАСТОК изисква от клиентите си предоставянето на гаранция за поемането на евентуални загуби – маржин. Размерът на гаранционна сума – маржин изразен в проценти, за различните видове финансови инструменти и други активи е посочен на Интернет страницата на ДЕЛТАСТОК.

2.5. Рисков клас:

Бележка: следните класове рискове са индикативни. Във всеки конкретен случай колебанието в стойността на инвестицията може да е по-голямо от общо посоченото.

- R1 Няма колебания в стойността на инвестицията, освен обичаен риск;
- R2 Слаби колебания в стойността на инвестицията (до 10% на годишна база, като са възможни и по-силни колебания);
- R3 Средно ниво на колебания в стойността на инвестицията (над 10% на годишна база, като в отделни случаи е възможна и пълна загуба на инвестиция капитал);
- R4 Спекулативна инвестиция, която би могла да доведе до пълната загуба на инвестиция капитал, тъй като клиентът цели да се възползва от високия потенциал за печалба;
- R5 Изключително рискова инвестиция, която освен загубата на инвестиция капитал може да доведе до допълнителни финансови искове към клиента;

➤ Валута	R5
➤ Валутен крос (валутна двойка)	R5
➤ Валутна опция – покупка	R4
➤ Валутна опция - продажба	R5
➤ Договори за разлики, базирани на акции	R5
➤ Договори за разлики, базирани на индекси	R5
➤ Договори за разлики, базирани на борсово търгувани фондове	R5
➤ Договори за разлики, базирани на фючърси	R5
➤ Фючърси и форуърди	R5
➤ Български държавни ценни книжа	R2
➤ Чуждестранни книжа с рейтинг А-AAA ¹	R2

¹ Използвана е класификацията за кредитен рейтинг на Standard & Poor's, според която :

- AAA Изключително висока способност за навременно посрещане на финансовите задължения. Значителна финансова стабилност. Отлична перспектива за развитие. Изключително нисък кредитен риск.
- AA Много висока способност за навременно посрещане на финансовите задължения. Значителна финансова стабилност. Много нисък кредитен риск.
- A Висока способност за навременно посрещане на финансовите задължения. Слаба чувствителност към неблагоприятни изменения в бизнеса или икономическата среда. Финансова стабилност. Нисък кредитен риск.
- BBB Добра способност за навременно посрещане на финансовите задължения. Добро финансово състояние. Чувствителност към неблагоприятни изменения в бизнеса или икономическата среда. Умерен кредитен риск.

- Български и чуждестранни корпоративни облигации с рейтинг, не по-лош от BBB- R₃
- Български и чуждестранни корпоративни облигации с рейтинг, по-лош от BBB- или без рейтинг R₄
- Акции на фирми с рейтинг, по-добър от BBB- R₃
- Местни акции, търгувани на официален пазар R₄
- Акции, които не се търгуват на официален пазар R₅
- Чуждестранни акции с рейтинг, по-лош от B R₅
- Чуждестранни акции с рейтинг от B до BBB- R₄

Български фондове:

- Фондове на паричен пазар, управлявани от Управляващи дружества с основен акционер - дружества, лицензирани по Закона за кредитните институции R₂
- Фондове за облигации, управлявани от Управляващи дружества с основен акционер - дружества, лицензирани по Закона за кредитните институции R₃
- Фондове за облигации, управлявани от Управляващи дружества с основен акционер - дружества, нелицензирани по Закона за кредитните институции R₄
- Фондове за акции и високорискови фондове R₅
- Акции на местни акционерни дружества със специална инвестиционна цел R₄
- Акции на чуждестранни акционерни дружества със специална инвестиционна цел R₄

2.6. Описания на отделните видове рискове

Настоящото описание на отделните видове рискове няма изчерпателен характер – то съдържа най-типичните видове рискове и техните основни характеристики. Възможно е съществуването и на други рискове или характеристики, непосочени в настоящото. Доколкото не е указано друго, посочените по-долу рискове са общи за всички финансови инструменти по т. 2.5., като редом с тях са възможни и специфични за конкретния финансов инструмент рискове.

(i) Пазарен риск

Пазарен риск е рискът стойността на инвестицията да намалее поради движения на пазарни фактори – цени на финансови инструменти, лихви, валутни курсове и други. Пазарните цени на инвестициите могат да варират поради възникнали промени в икономическата и пазарната среда, паричната политика на централните банки, деловата активност на емитентите, търсенето и предлагането на пазара на съответния инструмент.

(ii) Лихвен риск

Това е рискът промените в пазарните лихвени проценти да се отразят неблагоприятно върху дохода или стойността на инструмента. Промените в лихвените равнища могат да застрашат притежателите на финансови инструменти от риска за загуба на капитал. Значимостта на риска се различава за съответните финансови инструменти. Този риск присъства дори при акции, доколкото промените на лихвите се отразяват на доходността от акции в сравнителен план с доходността от пряко зависещи от лихвените равнища финансови инструменти, напр. облигации.

(iii) Валутен риск

BB	Посрещането на финансовите задължения се влияе до голяма степен от неблагоприятните изменения в бизнеса или икономическата среда. Финансовото състояние е средно. Непостоянен тренд на развитие. Съществува кредитен риск.
B	Висока степен на несигурност относно финансовата стабилност и способността за погасяване на финансовите задължения. Силна чувствителност към неблагоприятни изменения в бизнеса или икономическата среда. Висок кредитен риск.
ССС	Неблагоприятни промени в бизнеса или икономическата среда могат значително да влошат състоянието на дружеството и да доведат до невъзможност за погасяване на финансовите задължения. Слабости във финансовото състояние. Значителен кредитен риск.
СС	Съществува значителен риск от изпадане в несъстоятелност и неплащане. Ниска способност за погасяване на финансовите задължения. Съществени проблеми във финансовото състояние.
C	Много висок риск от изпадане в несъстоятелност. Значителна опасност от непогасяване на финансовите задължения. Много слабо финансово състояние.
D	Дружеството е в несъстоятелност или ликвидация, няма възможност за погасяване на финансовите си задължения.

Забележка: Рейтингите от AA до CCC могат да бъдат модифицирани чрез добавяне на знаците **плюс (+)** или **минус (-)**, за да се покаже относителната позиция спрямо основните рейтингови категории.

Допълнителна информация е налична на:

<http://www.standardandpoors.com/ratings/definitions-and-faqs/en/us>

Инвестициите в инструменти, деноминирани в чуждестранна валута, могат да бъдат неблагоприятно засегнати от понижение на курса на тази валута спрямо друга. Увеличение или понижение на валутните курсове може да причини загуба или печалба за финансовите инструменти във валутата, в която те са деноминирани.

(iv) **Риск от усвояване (приложим относно облигации)**

Това е риск за инвеститорите в дадена облигация да не могат да намерят същите инвестиционни условия на пазара, ако съществуващата инвестиция бъде прекратена, в случай че емитентът на облигацията изплати своето задължение преди датата на падеж.

(v) **Оперативен риск (приложим главно относно ценни книжа)**

Дефинира се като риск от директни или индиректни загуби в резултат на неадекватен вътрешен контрол, човешки акт, организация или външно събитие. Този риск покрива човешки грешки, злонамерени деяния от страна на служители, сриване в информационните системи, проблеми, свързани с управлението на човешките ресурси, фирмени дела, както и външни събития като аварии, пожари, наводнения и други.

(vi) **Ликвиден риск**

Ликвидният риск възниква в ситуации, в които страна, заинтересувана да продаде даден актив, не може да го направи, тъй като никой на пазара не желае да търгува с този актив. Има търсене и няма предлагане или обратното.

Този риск сам по себе си практически не съществува, когато ДЕЛТАСТОК действа като принципал (страна) по сделки с Договори за разлики – при тях отсъства реална доставка на базови актив. Той не е типичен и при търговия с валути, валутни кросове (припомняме, че това не са финансови инструменти по смисъла на ЗПФИ), както и някои деривати, базирани на същите.

(vii) **Риск от волатилност**

Това е рискът, свързан с движенията на цената на даден финансов инструмент. Волатилността е висока, ако финансовият инструмент е подложен на големи движения в даден период от време. Рискът от волатилност се изчислява като разликата между най-ниските и най-високите цени на финансовия инструмент за дадения период от време. Рискът съществува различно за различните класове финансови инструменти.

(viii) **Кредитен риск(приложим главно относно ценни книжа)**

Той може да бъде определен като вероятността контрагентът да не изпълнява съзнателно или да е в невъзможност да изпълни поетия от него ангажимент по сключения договор. Инвеститорите трябва да оценяват качеството на емитентите на финансови инструменти, както и тяхната възможност да изплащат своите задължения.

(ix) **Риск от местонахождение на нареждането**

Този риск е свързан с местонахождението на пазара на съответния актив. Когато пазарът е чуждестранен за инвеститора, възможно е последният да поема валутен риск.

Външни пазари: Всяка инвестиция, която се извършва на чуждестранен пазар, подлежи на рисковете, на които подлежи този пазар. Тези рискове могат да бъдат различни от тези на пазара, където е издаден финансовият инструмент или където се намира инвеститорът.

Развиващи се пазари: Инвестициите в развиващи се пазари носят рискове, не винаги срещани на развитите пазари. Тези рискове съществуват и когато голяма част от бизнеса на емитента се осъществява на тези пазари. Инвестициите в развиващите се пазари често имат спекулативен характер. Инвестициите трябва да се обмислят внимателно и да се оценяват различните рискове, съществуващи в разгледаните пазари.

Този риск сам по себе си практически не съществува, когато ДЕЛТАСТОК действа като принципал (страна) по сделки с Договори за разлики – при тях отсъства реална доставка на базови актив.

(x) **Сетълмент риск**

Това е рискът, че сетълментът в платежна система няма да се осъществи поради невъзможност на участник в платежната система да изпълни своите задължения. Този риск е равен на разликата между цената на даден актив и теоретичната дата на изпълнение и цената на актива на датата на изпълнение.

Това е разликата между сетълмент цената, одобрена за финансовия инструмент, и текущата пазарна цена по времето на сетълмент, когато разликата може да доведе до загуба.

В някои ситуации сетълмент процедурите могат да бъдат повлияни от броя транзакции и по този начин да възпрепятстват тяхното изпълнение. Невъзможността да се изпълни сетълментът поради подобни проблеми може да възпрепятства инвеститорите от изгодни инвестиционни възможности и да доведе до загуба.

Сетълмент рискът може да възникне както като кредитен, така и като ликвиден риск.

(xi) **Попечителски риск**

Инвестициите в дадени пазари, най-вече в развиващите се пазари, при които правилата и регулациите, отнасящи се до системата на попечителски услуги, могат да са по-слабо развити от гледна точка на защита на инвеститорите в сравнение с тези пазари, които имат стриктни попечителски правила. Активите на тези пазари, доверени на попечители, където такива са нужни, могат да бъдат изложени на рискове, свързани с невъзможността попечителят да изпълнява задълженията си. Този риск е увеличен, когато на съответния пазар не съществува система за компенсация на инвеститори, или ако такава система съществува, даден инвеститор не е покрит от закрилата, предложена от системата.

Този риск сам по себе си практически не съществува, когато ДЕЛТАСТОК действа като принципал (страна) по сделки с Договори за разлики – при тях отсъства реална доставка на базови актив.

(xii) **Правен риск**

Рискът от несигурност в резултат на правни действия или несигурност по отношение на приложимостта на договори, закони и подзаконови актове, например законосъобразност на договора, правоспособност на страната да сключи договор.

(xiii) **Политически риск**

Рискът от това, че правителството ще наложи нови данъци, регулативни или правни задължения или ограничения на финансовите инструменти, които даден инвеститор вече притежава. Като пример правителството може да реши да забрани репатрирането на активи от страната.

- 2.7. В случаите когато рисковете, свързани с някои деривативни финансови инструменти, състоящи се от два или повече различни финансови инструмента или услуги е възможно да бъдат по-високи от рисковете, свързани с който и да е от отделните им компоненти, ДЕЛТАСТОК предоставя при поискване описание на компонентите на финансовите инструменти и на начина, по който тяхното взаимодействие повишава рисковете.

При нужда от разяснение на други аспекти от общите или конкретни характеристики на инструментите, посочени в това Описание, не се колебайте да се обърнете към ДЕЛТАСТОК.

www.deltastock.com

e-mail: office@deltastock.com